

De regionale arbeidsmarkt van het mbo

Jaarlijks ontvangen meer dan 100.000 jongeren een diploma in het middelbaar beroepsonderwijs nadat zij een opleiding aan een van de Regionale opleidingscentra gevolgd hebben. Terwijl ongeveer de ene helft van deze jongeren voor een vervolgopleiding kiest, biedt de andere helft zich op de arbeidsmarkt aan. De tabel geeft inzicht in de regionale mobiliteit van mbo'ers in de eerste anderhalf jaar van hun arbeidsmarktcarrière.

Maar liefst zeven van de tien mbo'ers beginnen de arbeidsmarktcarrière in dezelfde provincie waar zij de opleiding hebben gevolgd. Nog eens 23% doet dit in een aangrenzende provincie en hoeft daarom in de meeste gevallen niet te verhuizen. De regio lijkt daarmee van grote relevantie in arbeidsmarktanalyses onder gediplomeerde schoolverlaters van het mbo. Wel is het zo dat de mobiliteit van de jongeren nogal verschilt. Zo blijft minder dan 60% van de jongeren die in de provincie Utrecht, Groningen of Overijssel de opleiding hebben gevolgd in dezelfde provincie werkzaam. In eerste instantie lijkt de regionale mobiliteit van deze jongeren duidelijk hoger dan van jongeren in de andere provincies. Echter, ook hun mobiliteit is sterk begrensd: hun arbeidsmarkthorizon blijkt in de meeste gevallen ook niet verder te gaan dan de aangrenzende provincie. Slechts zo'n 10% van hen werkt verder weg. De sterkste loyaliteit aan de provincie kennen de jongeren die een opleiding in Zeeland, Limburg of Noord-Holland hebben gevolgd. In deze drie provincies blijft minimaal 80% in dezelfde provincie werken waar ze ook de opleiding hebben gevolgd. Opleidingen in het mbo kennen een sterk regionale arbeidsmarkt. Landelijke gegevens en daarop gebaseerde maatregelen kunnen daarom niet een-op-een

naar regionaal niveau vertaald worden. Er dient rekening gehouden te worden met regionale verschillen in de opbouw van de economische sectoren. Zo dient bijvoorbeeld het aanbod van opleidingen in het mbo aangepast te zijn aan de vraag in de desbetreffende regio. De geringe mobiliteit van mbo'ers kan anders tot een langdurig slechte aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt leiden met een regionaal sterk verschillende werkloosheidsproblematiek.

Regionale mobiliteit van mbo'ers in de eerste anderhalf jaar van hun arbeidsmarktcarrière (in procenten).

	Werkzaam in zelfde provincie		Werkzaam in zelfde provincie
Utrecht	50	Noord-Brabant	74
Groningen	51	Friesland	75
Overijssel	57	Zuid-Holland	79
Gelderland	64	Zeeland	80
Flevoland	66	Limburg	84
Drenthe	69	Noord-Holland	87

Bron: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt, 2007

Monetaire Zaken

ENRICO VROOMBOUT (DIVISIE STATISTIEK & INFORMATIE, DNB)

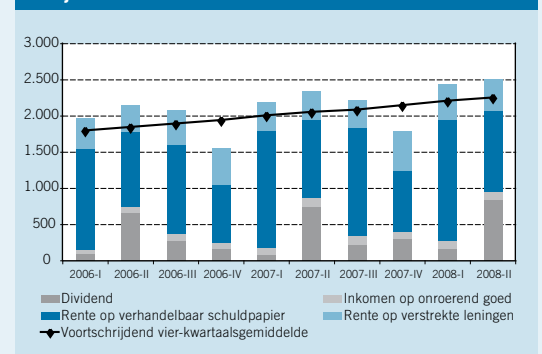
Directe beleggingsopbrengsten van verzekeraars

Nederlandse verzekeraars hebben grote beleggingsportefeuilles. Ze beleggen voornamelijk in aandelen, onroerend goed, verhandelbaar schuldpapier en leningen. Hierop ontvangen ze beleggingsinkomsten, die in 2007 ruim 9 miljard euro bedroegen. Deze inkomsten zijn de afgelopen twee jaren met gemiddeld 10% toegenomen. De omvang van hun beleggingsportefeuille groeide in die jaren met 2% echter minder hard.

Het beleggingsinkomen van verzekeraars bestaat grofweg uit vier onderdelen: dividend, inkomen op onroerend goed, rente op verhandelbaar schuldpapier en rente op verstrekte leningen. Vooral het dividend op aandelen en het rente-inkomen op verhandelbaar schuldpapier zijn sinds eind 2005 ten opzichte van de andere twee inkomensbestanddelen betrekkelijk hard toegenomen (figuur). Dit had verschillende oorzaken. Allereerst keerden bedrijven meer dividend uit als gevolg van gunstige economische ontwikkelingen in voorgaande periodes. Zo groeide het bruto binnenlands product in 2005 met 2,0%, in 2006 met 3,4% en in 2007 met 3,5%. Ten tweede zijn de rentevoeten sinds eind 2005 opgelopen. Zo liep bijvoorbeeld de rente van obligaties die uitgegeven zijn door overheden van EMU-lidstaten tussen 2005 en medio 2008 op van 3,4% per ultimo 2005 tot 4,5% medio 2008. Het inkomen op onroerend goed groeide eveneens harder dan de portefeuille zelf, maar was beperkt van omvang. In 2007 kwam dit inkomen uit op zo'n 426 miljoen euro. De rente op verstrekte leningen en de omvang van bijbehorende portefeuille bleven min of meer constant.

De beleggingsinkomsten die verzekeraars ontvangen, kenmerken zich door een seizoenpatroon. Zo worden dividenden meestal in het tweede kwartaal ontvangen. Dat komt omdat de meeste bedrijven hun dividenden meestal in de maanden april of mei uitkeren. Verder ontvangen verzekeraars en andere beleg-

Directe beleggingsopbrengsten van verzekeraars in miljoenen euro's.

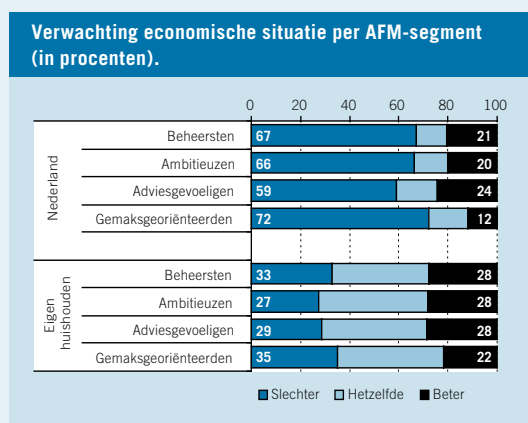
Bron: De Nederlandsche Bank

gers in het eerste en derde kwartaal meer rente-inkomsten dan in de andere kwartalen. Dat komt mede doordat nationale overheden gewoonlijk in die periodes langjarige obligaties emitteren. Deze obligaties keren veelal een keer per jaar rente uit. De eerste rentebetaling vindt doorgaans precies een jaar na de emissie plaats. Bij het inkomen op onroerend goed en de ontvangen rente op verstrekte leningen is een seizoenpatroon niet goed zichtbaar.

SINDS 1916

Consumentenvertrouwen en financiële beslisstijl

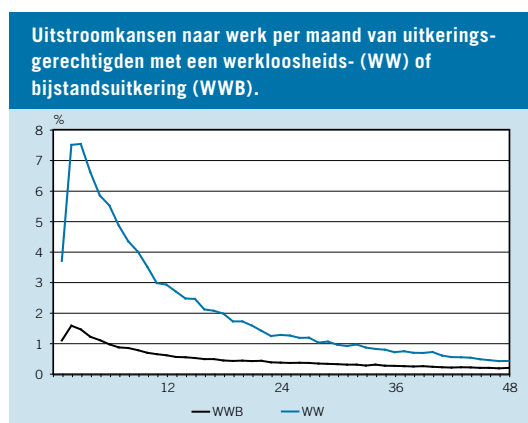
Het CBS meet het consumentenvertrouwen aan de hand van vragen over het algemene economische klimaat en over de eigen financiële situatie. De index is het verschil tussen het aantal optimisten en het aantal pessimisten. In het derde kwartaal van 2008 is de index voor de economische situatie in de komende twaalf maanden -47 volgens CBS

Bron: AFM Consumentenmonitor

cijfers. Er zijn dus beduidend meer pessimisten dan optimisten. In de AFM consumentenmonitor van oktober 2008 zijn ook CBS-vragen naar consumentenvertrouwen meegenomen. De resultaten komen overeen: de verwachte economische situatie voor Nederland in het komend jaar is -45 in de steekproef van de AFM. Van de AFM-steekproef is ook bekend welke financiële beslisstijl iemand heeft. Deze segmentatie van de AFM onderscheidt vier groepen. Beheersten en Ambitieuzen hebben relatief veel financiële kennis en interesse, Adviesgevoeligen en Gemaksgeoriënteerden hebben weinig kennis en interesse. Ambitieuzen zijn meer dan de andere drie groepen bereid risico te nemen. Adviesgevoeligen vertrouwen op het advies van anderen. Gemaksgeoriënteerden willen met minimale inspanning het gewenste resultaat bereiken. De meningen over de economische situatie van het afgelopen jaar in Nederland en in het eigen huishouden verschillen niet significant tussen de vier segmenten. De verwachting over het algemene economische klimaat verschilt wel significant tussen de vier segmenten. De verwachtingsindex van Gemaksgeoriënteerden is met -60 significant lager dan de -35 van Adviesgevoeligen. Beheersten en Ambitieuzen zitten daar met -46 tussenin. De verwachtingen over de eigen financiële situatie in het komend jaar laten dezelfde tendens zien maar deze is niet significant. Gemaksgeoriënteerden zijn het meest negatief met een index van -13, terwijl onder de Adviesgevoeligen en Ambitieuzen de pessimisten en optimisten met elkaar in evenwicht zijn. De verwachtingen over de eigen economische situatie liggen met een index van -3 over de gehele lijn hoger dan de verwachtingen over de gehele economie van -45. De gemiddelde Nederlander verwacht het dus zelf economisch minder slecht te doen dan de rest van Nederland. Voor Adviesgevoeligen is deze discrepantie het kleinst.

SEO ECONOMISCH ONDERZOEK

Bron: Bron: SEO (2007) De lange weg naar werk, SEO rapport nr 2007-82

Kans op werk wordt steeds minder

Van een uitkeringsgerechtigde in de WW of de bijstand wordt verwacht dat hij werk zoekt. De kans op het vinden van een baan is aanvankelijk hoog maar neemt na verloop van tijd snel af. In de figuur staat de uitstroomkans getekend voor een uitkeringsgerechtigde met een werkloosheidsuitkering en een met een bijstandsuitkering. De uitstroomkans in een bepaalde maand is berekend als het aantal mensen dat in die maand werk heeft gevonden, als percen-

Economie en Samenleving

tage van het aantal uitkeringsgerechtigden dat aan het begin van die maand op zoek is naar een baan. Stel dat 100 mensen aan het begin van de maand op zoek zijn naar een baan en dat er 7 tijdens die maand succes hebben, dan is de uitstroomkans 7%. Aan het begin van de tweede maand zijn er dan nog 93 mensen over.

De figuur laat zien dat de kans op uitstroom naar werk uit de bijstand vele malen kleiner is dan uit de WW. In de eerste maanden is de kans op uitstroom uit de werkloosheid meer dan 7% per maand, terwijl dat voor de bijstand rond de 1,5% ligt. Opvallend is daarbij dat de uitstroomkans in de eerste maanden stijgt en pas na twee maanden voor de bijstand en na drie maanden voor de WW het hoogste niveau bereikt. Het zoeken naar een baan levert niet onmiddellijk succes op. Na een jaar is de uitstroomkans uit de WW meer dan gehalveerd tot 3%. De uitstroomkans uit de bijstand is dan met een half percent haast verwaarloosbaar klein. Mensen met een werkloosheidsuitkering zoeken met een grotere intensiteit naar een baan dan mensen in de bijstand. Voor beide groepen is er een onmiskenbaar sterk dalend tijds patroon. De dalende kans wordt veroorzaakt doordat mensen met een hoge kans op werk eerder uitstromen en de concentratie van minder kansrijken in de restpopulatie steeds groter wordt. Een tweede reden voor de dalende kans is dat langdurige inactiviteit zelf ongunstig is. Langdurige uitkeringsgerechtigden verliezen op den duur al hun contacten met de arbeidsmarkt, hun vaardigheden en kennis verouderen steeds meer en een lange periode van inactiviteit maakt hen alsmaar minder aantrekkelijk voor werkgevers.